

De buitenlandse handel. Een buitenlandse reis behoorde tot een beschaafde opvoeding. De binnenlandse consumptie moet gering worden geacht in vergelijking met de buitenlandse.

Hij heeft in zijn tuin veel uitheemse planten. Men moet de uitheemse gewoonten niet navolgen.

Hij is goed bekend met de zeden en gebruiken van vreemde volkeren.

364. BULDEREN, RAZEN, HUILEN, GIEREN, FLUITEN.

Gezegd van het krachtig geluid, veroorzaakt door een hevige wind.

Bulderen duidt op een zeer ongelijke windkracht; de wind buldert harder naarmate de vlagen sterker zijn.

Razen is meer het geregeld sterke geluid, dat men b. v. hoort in de schoorsteen.

Huilen is het klagelijk gieren of loeien, het hoog klinkende geluid van de wind.

Gieren wordt gebruikt bij een nog scherper geluid, soms met bijgedachte aan de zwaaiende beweging van de lucht.

Fluiten slaat op een nog hogere snepende toon van een sterke wind.

De wind, die de ganse nacht geweldig bulderde. Bulderen de orkanen nu anders dan in de oudheid?

Een orkaan raasde over het land.

De wind huilt door 't gebergte. Het waaide, het huilt, het donderde.

De zeewind gierde door de opengeborsten luiken en vensters. Het hart kromp haar ineen, als zij de storm hoorde gieren langs de daken.

De wind floot akelig door de kieren van het slecht betimmerde huis. Door 't gebladert fluit de wind.

365. BULT, BUIL.

Bult noemt men elke harde verhevenheid aan het lichaam van de mens.

Buil noemt men een gezwel, een tijdelijke verhevenheid, als gevolg van een bezing.

Vlak boven 't linkeroog had hij een fikse bult. Hij had een lelijke bult op zijn voorhoofd. Door zich te stoten krijgt men een bult of een buil.

De schoolknaap, overdekt met builen en met bloed. Het bloedje had zich erg bezeerd : het had een buil gelijk een duivei. Iemand vol builen slaan.

366. CHRISTENDOM, CHRISTENHEID.

Christendom is het christelijk geloof, de christelijke godsdienst, de christelijke kerk.

Christenheid is het geheel der christenen en ook de hoofdzakelijk door christenen bewoonde landen.

Zelfverloochening is de grondwet van het christendom. Vanwaar (in het Nevelingen-lied) die bonte mengeling van heidendom en christendom, van ruwheid en verfijning, van fabel en waarheid?

De christenheid, onthutst, bewogen, weent, de armen naar Gods hulp gestrekt.

367. CIJFEREN, REKENEN.

Cijferen is rekenen met cijfers; het geschiedt dus altijd op papier, op een lei, enz.

Rekenen kan ook uit het hoofd geschieden.

Als mijn klein volkje uit de school komt en lezen, schrijven en cijferen heeft geleerd. Leer goed cijferen.

Juist en vlug uit het hoofd rekenen. Goed kunnen rekenen.

368. DAGERAAD, KRIEKEN VAN DE DAG, OCHTEND, MORGEN.

Het begin van de dag.

Dageraad en **krieken van de dag** hebben betrekking op het begin van het licht, het eerste morgenlicht, het zichtbaar worden van het zonlicht.

Ochtend is het begin van de dag.

Morgen ziet meer op de eerste uren, het eerste gedeelte van de dag.

Morgen en ochtend worden echter ook wel door elkaar gebruikt.

Een vale streep in het oosten begon het naderen van de dageraad te verkondigen. Er zijn boeken, die op ons werken als de dageraad op het bos.

Vóór het krieken van de dag en na het ondergaan van de zon. Hij wachtte tot het krieken van de dag.

Hij moge wroeten en sloven, van de ochtend tot de avond. De volgende ochtend vond ons in dezelfde stemming.

't Is een liefelijke morgen. De morgen brak aan. Ik heb de gehele morgen (of : ochtend) gewerkt.

369. DAGVAARDEN, DAGEN.

Oproepen om op een bepaalde dag voor het gerecht te verschijnen.

Dagvaard wordt meer gebruikt van burgers onderling, **dagen** vooral van een hogere macht ten aanzien van ondergeschikten.

Men **dagvaardt** zijn schuldenaar, maar de rechter of openbare aanklager doet een beschuldigde **dagen**.

De verweerder zal in zuiver persoonlijke zaken worden gedagvaard voor de rechter van zijn woonplaats.

Eenigelijk, die maar enigszins verdacht kon schijnen, werd voor deze vierschaar gedaagd. Om die daad wordt hij voor de rechters gedaagd.

370. DAL, VALLEI.

Een inzinking van de bodem tussen bergketens, bergen, heuvels of hoogvlakten.

Dal wordt gewoonlijk gezegd van een kleinere vlakte tussen bergen gelegen; het is meestal door steilere bergen ingesloten.

Vallei is een grotere vlakte en ligt tussen heuvels of op verdere afstand gelegen en langzaam afhellende bergen.

Ik zie de warme zonnestrallen

Langs gouden bergen, bruine dalen,

Zich spiegelen in de waterval. (BILDERDIJK)

Een kleine, heerlijk gelegen vallei. De Gelderse vallei.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

